

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

a

Collegium Marianum – Týnský vyšší odborná škola

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Zdeňka Litvanová

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

a

Collegium Marianum – Týnská vyšší odborná škola

Poutní místo Kájov a jeho hudební tradice

Autor práce: Zdeňka Litvanová
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavla Semerádová
Studijní obor: Sbormistrovství chrámové hudby
Forma studia: Tříleté bakalářské prezenční studium
Duben 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s využitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze SIS provozované Univerzitou Karlovou v Praze na jejích internetových stránkách.

Duben 2011

Zdeňka Litvanová

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Pavle Semerádové za odborné vedení mé práce, za cenné rady, podněty a trpělivost, kterou mi věnovala. Dále děkuji všem, kteří mi pomohli při vypracování této práce

Zdeňka Litvanová

Anotace

Cílem bakalářské práce je zmapovat historii vzniku a života poutního místa Kájov především z pohledu kulturního vývoje. Zdrojem informací budou nejen oficiální dokumenty, ale také vzpomínky a výpovědi pamětníků některých klíčových událostí, které ovlivnily kulturní a duchovní život lidí soustředěných okolo kájovského kostela.

Annotation

The objective of my BA thesis is mapping of the history of the beginnings and life story of the pilgrimage locality of Kájov with the main focus being placed on its cultural development. My research is based not only on official documents, but also on memoirs and testaments of eyewitnesses of some key events which influenced the cultural and spiritual lives of people connected to the Kájov pilgrimage church.

Obsah

Anotace	5
Úvod	7
1 Poutní místo Kájov – historie, legenda	8
1.1 Historie	8
1.2 Legendy	10
2 Původ a tradice křesťanských poutí a poutě v Kájově	13
2.1 Poutě v Kájově	14
3 Stavebně historický vývoj	16
3.1 Panna Marie Kájovská	17
3.2 Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie	18
3.3 Interiér kaple Zesnutí Panny Marie	20
3.4 Interiér kaple sv. Linharta	20
3.5 Interiér kaple sv. Jana Nepomuckého, tzv. české kaple	21
3.6 Kaple sv. Kříže	21
3.7 Budova fary	22
4 Dějiny kájovské školy	23
5 Povinnosti, úkoly a práce kájovského faráře Václava Pergnera	25
5.1 Povinnosti kájovského učitele a varhaníka	27
6 Přehled duchovních správců poutního místa Kájov	28
7 Obláti a duchovní v Kájově	29
7.1 Jan Václav Straka	30
7.2 Josef Mathuni	30
8 Jan Zborovský	31
9 Pamětníci	33
9.1 Růžena Hotová	33
9.2 Frieda Červová	33
9.3 Josef Batík	33
9.4 Karel Haymann	34
9.5 Jan Müller	34
10 Hudební život v Kájově	35
11 Vzpomínky na poutě Růženy Hotové	38
Závěr	40
Resumé	42
Resumé	43
12 Seznam literatury a pramenů	44
13 Seznam příloh	46
13.1 Obrázkové přílohy	46
13.2 Textové přílohy	46

Úvod

Téma bakalářské práce „Poutní místo Kájov a jeho hudební tradice“ jsem si vybrala, protože sama v této vesničce žiji již od dvou let mého života a sama v tomto kostele hraji na varhany a zpívám při akcích, které tvoří součást farního života v Kájově. Kájov patří k nejstarším poutním místům v Čechách. S jeho historií se pojí pohnuté osudy a migrace obyvatel, kterou měly na svědomí války, změny režimu a ekonomická situace ve všech obdobích existence Čech. I v dnešní době navštěvují Kájov potomci původních německých obyvatel, přestože se zde již nenarodili, ale magičnost tohoto místa je stále oslovuje.

V roce 1999 byly do Kájova poslány milosrdné sestry řádu sv. Vincenta z Pauly z Mnichova. Jejich prostřednictvím se obnovil kulturní a společenský život ve vsi. Za společného přispění sester a kájovských rodáků došlo k renovaci farních prostor a kostela. Sestry kromě charitativní činnosti pořádají kulturní akce pro děti i dospělé („Živý Betlém“, který hrály děti, různé velikonoční hry, pohádky, každoroční zdobení adventních věnců a svíček, setkávání s dětmi a rodiči, karnevaly apod.). Minimálně jednou do roka v době konání kájovské pouti se setkávají původní a nynější obyvatelé Kájova při společné českoněmecké mši. Právě díky milosrdným sestrám jsem v roce 2000 začala nejprve jen zpívat a o rok později dokonce i hrát na varhany v Kájově. Pod patronátem milosrdných sester vznikl v Kájově komorní smíšený pěvecký sbor, který působí nejen v Čechách, ale i v Německu. Tato spolupráce probíhá i nadále nejen ve sféře kulturní, ale i v oblasti náboženské a pracovní.

Ve své práci „Poutní místo Kájov a jeho hudební tradice“ se pokusím zmapovat nejen historii vzniku poutního místa Kájov, ale také kulturní vývoj v obci a osobnosti, které ovlivnily životy lidí soustředěných okolo fary a kostela. Doufám, že tato práce přinese všem, kteří tuto práci budou číst, informace o historii tohoto poutního místa a jeho kulturním vlivu během stovek let.

1 Poutní místo Kájov – historie, legenda.

1.1 Historie

Jižní Čechy byly osídleny v dávných dobách z kmene Netoliců a Dudlebanů. Již v 6. století n. l. lze vysledovat stopy Slovanů. Dokazují to názvy osad (Rovné, Záhorkov, Boletice apod.). V období 12. až 13. století přechází velká část statků do rukou šlechty, především Vítkovců, kteří povolávají německé kolonisty a dochází k poněmčování kraje. Roku 1601 postihla obec velká pohroma v podobě pasovských žoldáků, kteří povraždili většinu českého obyvatelstva. Na jejich místa přišli němečtí kolonisté a čeština ze zdejšího kraje pomalu vymizela¹.

Kájov (viz příloha č. 1) patří k nejstarším mariánským poutním místům v Čechách. Dominantou obce je mariánský kostel ze 14. století, který byl spolu s farou a bývalým hospicem vyhlášen v roce 1995 národní kulturní památkou². Tyto dvě architektonické stavby byly v souvislosti s Kájovem citovány nejvíce. Škola, která byla nejvíce spojována s církevním životem obce, byla badateli opomíjena³.

Podle historických záznamů byl Kájov založen roku 1263 Přemyslem Otakarem II., který ho věnoval nově založenému cisterciáckému klášteru ve Zlaté Koruně. Kájov byl v 15. století vypálen a vypleněn husity. Přesto poutě nezanikly a ve druhé polovině 15. století se toto poutní místo dočkalo velkého rozkvětu za pomoci tehdejšího faráře Michaela Pilse⁴.

¹ Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika obce Kladné, díl první., 1918 – 1971, s. 1 – 3.

² **Kostel nanebevzetí Panny Marie. Kájovský rozcestník.** [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

³ HEJNIC, J., Škola v Kájově v 17. a 18. století, Jihočeský historický sborník 51, 1982, s. 185 dále jen Hejnic 1982.

⁴ **Kostel nanebevzetí Panny Marie. Kájovský rozcestník.** [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

Nejslavnější období však Kájov prožíval až v období baroka. V této době zde byl farářem cisterciák Matěj Aleš Ungar, pozdější zlatokorunský opat. S pomocí příznivců, kterými byli Eggenberkové a později Schwarzenberkové, pozvedl poutní místo nejen materiálně, ale především duchovně. Kájov navštěvovalo mnoho poutníků ze všech společenských vrstev a hledali zde pomoc u Panny Marie Kájovské (viz příloha č. 2), zdejší „Divotvůrkyně“⁵.

V roce 1630 byl v Kájově zřízen hospic pro poutníky navštěvující kostel. V této budově sídlil později hostinec i škola. Stavebních úprav se dočkala i fara (viz příloha č. 3) a v roce 1699 byla do fary vestavěna kaple sv. Jana Nepomuckého, která sloužila ke zpovídání poutníků. V roce 1667 bylo vztyčeno patnáct žulových sloupů s obrazy růžencových tajemství podél cesty z Českého Krumlova do Kájova, která končila pod kájovským kostelem. Zde byla o dvacet let později vybudována studna s léčivými prameny a kaplí⁶.

V době největší slávy Kájova se zde konaly poutě od jara do zimy. Na konci 17. století navštěvovalo poutě v průměru dvacet tisíc lidí. V 18. století to bylo již čtyřicet tisíc poutníků. V říjnu se konaly čtyři hlavní „zlaté poutě“, které navštěvovaly procesí nejen z okolí, ale i ze vzdálených míst. Bohoslužby celebroidal opat ze Zlaté Koruny nebo prelát z Českého Krumlova a pomáhalo až dvacet kněží⁷.

⁵ **Kostel nanebevzetí Panny Marie.** *Kájovský rozcestník.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

⁶ **Kostel nanebevzetí Panny Marie.** *Kájovský rozcestník.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

⁷ **Kostel nanebevzetí Panny Marie.** *Kájovský rozcestník.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

Období reformy císaře Josefa II. citelně zasáhly poutní místo. V roce 1785 došlo ke zrušení zlatokorunského kláštera a patronátní právo na kájovský kostel, který až dosud spravovali cisterciáci ze Zlaté Koruny, přešlo na Schwarzenberky a správy se ujali světští kněží. V rámci této reformy postihly kostel zákazy poutí a dvě rekvizice cenností ve prospěch státu. Poutě byly v této době zakázány, ale postupně se později obnovily a trvají až do současnosti⁸.

Ve dvacátém století, kdy byl Kájov převážně německý a především v období okupace se o poutní místo starali němečtí kněží z řádu oblátů. Druhá světová válka a odsun německého obyvatelstva Kájovu neprospěl. V roce 1946 nastal úpadek, který se ještě prohloubil v roce 1948 a pokračoval až do roku 1989, přestože se kostel Nanebevzetí Panny Marie a přilehlé objekty nepřetržitě využívaly k církevním účelům. V roce 1995 byl gotický kostel zařazen mezi národní kulturní památky a církevním správcem se stal Český Krumlov. Od července 1999 působí v Kájově milosrdné sestry řádu sv. Vincence z Pauly (viz příloha č. 4), které se zasloužily o zvelebení farního komplexu. Za finanční pomoci německých rodáků a vlastního finančního vkladu bylo zrestaurováno sousoší trojice svatých, vráceny zvony, opraven kostel a vybudováno ubytování pro poutníky z Čech i ciziny⁹.

1.2 Legendy

„Jako většina poutních míst je i to kájovské opředeno legendami. Ta barokně nejdrastičtější z nich vypráví o mnichovi, jehož nedaleko přepadli lupiči a usekli mu hlavu. Ta se živá kutálela z kopce až ke zdem kájovského kostela a volala kněze, že se chce vyzpovídat. Teprve po zpovědi, kterou kájovský farář vyslechl, a po udělení rozhřešení se její ústa i oči zavřely“¹⁰.

⁸ **Kostel nanebevzetí Panny Marie.** *Kájovský rozcestník.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

⁹ **Kostel nanebevzetí Panny Marie.** *Kájovský rozcestník.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

¹⁰ **Kájov: poutní místo opředené legendami.** *Týden.* [online] . [2009-03-23] . [cit.2011-03-15]. Dostupné na internetu: < <http://www.tyden.cz>> s. 2.

Jiné legendy vypráví o zázračných uzdraveních spojených s poutním místem Kájov. Z roku 1661 pochází tři legendy vyprávějící o zázračném uzdravení, pomocí Panny Marie Kájovské: „*Dceruška úctyhodného pana Matěje Schmidta, občana z Jindřichova Hradce byla zlým způsobem trápena božcem. Ačkoli bylo použito mnoho přírodních prostředků v hojné míře, nebylo možno žádným ani tím nejvýtečnějším prostředkem odpomoci od toho zla. Tu ji zarmoucení rodičové s úpěnlivou prosbou odporučili Milostivé Matičce Boží Kájovské. Sotva se k ní obrátili, dostavilo se žádané uzdravení. Plna radosti přivedla jí matka její Helena sem, aby jí ukázala její nejmilostivější ochránkyni a darovala v oběť zlatý prstýnek*“¹¹.

Legend vztahujících se k Panně Marii Kájovské můžeme najít mnoho. Jak popisuje Ungar, většina zázraků, které se v Kájově udály, jsou důkazem víry obyčejného člověka v pomoc Panny Marie Kájovské. Všechny popsané příběhy vyprávějí o lidech nejen z Kájova, ale i ze vzdálenějších míst, kteří s bezmeznou důvěrou vložili své prosby do rukou své přímluvkyně (Ungar 1661 – 1695. s. 1 – 3).

Sochu Panny Marie Kájovské s Ježíškem, umístěnou v chrámě na hlavním oltáři, uctívali poutníci jako zázračnou. Vedle uctívané sochy zázračné Panny Marie vedly kroky poutníků také k údajným otiskům rukou a hýždí sv. Wolfganga (příloha č. 1), řezenského biskupa z 10. století. Církev však tyto poutě zakázala jako pověrečné, jelikož se domnívala, že tyto praskliny ve tvaru otisků způsobily kořeny borovice¹².

Nejspornější legendou tradujících se o tomto poutním místě se váže ke vzniku názvu obce. „*Název Kájov je zřejmě odvozen od křestního jména Káj - šlo tedy původně o Kájův dvůr. Legenda však říká něco jiného. Podle ní je jméno*

¹¹ UNGAR, A., Legendy o Kájově. Kájov : Farní knihovna, 1661 – 1695, s. 1. Dále jen Ungar 1661 – 1695.

¹² **Pouti a poutní místa regionu.** *Církevní dějiny.* [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:<<http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz>>.

obce odvozeno od slovesa „kátí se“. Kdysi dávno zde prý u původního osamělého dřevěného kostelíka žil poustevník, který se zde kál ze svých hříchů“¹³.

¹³ **Kájov: poutní místo opředené legendami.** *Týden.* [online] . [2009-03-23] . [cit.2011-03-15]. Dostupné na internetu: < <http://www.tyden.cz> > s. 1.

2 Původ a tradice křesťanských poutí a poutě v Kájově

Poutě na posvátná místa nebyla vždy spojována pouze s křesťanstvím. Tradice poutí byla již spojena se starověkým Řeckem, kdy jeho obyvatelé putovali do věštíren, navštěvovali chrámy, obětovali dary a přinášeli si na památku různé sošky z hlíny, mramoru nebo stříbra. Také židovské a islámské náboženství ukládalo povinnost třikrát do roka vykonat pouť do Jeruzalémského chrámu, Mekky nebo Mediny.

V křesťanství byla pouť symbolem poutníka, který kráčí pozemským životem do nebeského Jeruzaléma. Putování na posvátná místa představovalo spojení s životem Ježíše Krista, Panny Marie a svatých a získalo duchovní rozměr jako cesta k posvěcení života, pokání za hříchy a rozšíření si vlastního obzoru.

S poutěmi souvisely i křížové výpravy, z nichž byly přivezeny vzácné relikvie a posvátné obrazy. Poutníci ve středověku putovali na méně nebezpečná místa, než byla Svatá země. Především to byla místa vztahující se k ostatkům svatých, například do Tours ke hrobu sv. Martina nebo do Kolína nad Rýnem, kde se nacházela svatyně Tří Králů. Problematické hledisko, především z teologického pohledu, představovaly ve středověku svatyně s obrazy a sochami. Na rozdíl od ostatků svatých byly vyrobeny lidmi a tudíž mohly svádět k pověře.

Také v Čechách se vytvořila tradice poutí. Jedním z nejznámějších poutníků byl sv. Vojtěch, který navštívil mnoho posvátných míst. Stejně jako on, putovali věřící především do Říma. Poutě se konaly z různých důvodů. Jednak jako dobrovolný čin a nebo nařízené pokání za spáchaný přečin. Poutníci vždy před poutí činili poslední pořízení a většinou to bylo ve prospěch církve¹⁴.

¹⁴ PROKOPOVÁ, Z., Každodenní život poutního místa Kájov v letech 1656 – 1725, 1998. s. 8. Dále jen Prokopová 1998.

2.1 Poutě v Kájově

V dobách Karla IV nesměřovaly poutě pouze za hranice země, ale slavné poutě se konaly na místa v Čechách se vzácnými relikviemi, k ostatkům a obrazům svatých. Právě Kájov patřil k nejvýznamnějším poutním místům. Procesí přicházela do kájovského kostela po celý rok. Kostel zasvěcený Panně Marii měl dvě funkce. V první řadě jako farní, kdy četní kněží sloužili mše i několikrát denně. V sobotu, která byla tradičně zasvěcena Panně Marii, se sloužily zpívané loretánské nebo mariánské nešpory. V neděli probíhaly mše a bohoslužby. Odpoledne se farníci scházeli k modlitbě růžence nebo loretánských nešpor.

Poutní život v Kájově začínal na jaře a měl svůj řád. Procesí přicházela pravidelně během poutní sezóny a vázala se k určitým svátkům, především mariánským. Poutníci i jednotlivci, kteří navštěvovali Kájov, přicházeli z různých důvodů. Kromě přijímání svátostí a modliteb, přednášeli Panně Marii svoje prosby. Poutníci však nepřicházeli pouze do Kájova, ale kájovská procesí, ozdobená prapory a korouhvemi, navštěvovala devětkrát do roka okolní kostely při příležitosti jejich titulárního patrona.

První procesí přicházelo v březnu u příležitosti svátku Zvěstování Panny Marie. Mezi další významné svátky patřil svátek sv. Marka a den před svátkem Nanebevzetí Panny Marie. Tato procesí, označovaná jako křížová, přicházela z okolních obcí. Velmi okázale se slavil svátek Božího těla na začátku léta, kdy za vyzvánění všech zvonů ve slavnostním průvodu nesl farář pozlacenou monstranci Nejsvětější Svátosti, ozdobenou květinovým věncem.

Mezi velké svátky patřil i svátek sv. Petra a Pavla a Nanebevzetí Panny Marie. V tyto dny navštěvovalo poutní místo Kájov mnoho významných osobností nejen z církevních hodnostářů, ale i z řad vrchnosti.

Vyvrcholením poutní sezóny byly čtyři říjnové soboty, které se nazývaly zlaté (Prokopová 1998, s. 9 - 12). „*Zlaté se nazývaly pro množství odpustků, jež s nimi byly spojeny. Poutě trvaly od pátečního večera až do sobotních nešpor. V sobotu ráno se za rozbřesku sloužila mše a následovalo kázání. Během dopoledne se konaly pontifikální bohoslužby, které většinou sloužil zlatokorunský opat nebo českokrumlovský prelát. Při mši asistovalo patnáct až dvacet kněží, většinou faráři z okolí a příslušníci konventu ze Zlaté Koruny. Lesk bohoslužeb zvyšovali svojí hudbou eggenberští hudebníci, zvláště tympanisté a trubači. Hudba byla označována jako mimořádně krásná a pompézní*“ (Prokopová 1998, s. 64).

Tyto slavné říjnové poutě navštěvoval také kníže Jan Kristián z Eggenberka s rodinou, přáteli a dvorem. Přicházelo mnoho poutníků nejen z Českého Krumlova, ale také z okolních vesnic, aby využili tento čas k poděkování za úrodu a odpočinku po namáhavé práci. Mše byly slouženy jak německy tak česky a kostel platil čtyři až pět zpovědníků. Součástí této slavnostní poutě byly hostiny na faře. Po uplynutí říjnových poutí se do Kájova dostavilo pouze několik procesí. Poslední byly v prosinci v souvislosti se svátky sv. Františka Xaverského a Neposkvrněného početí Panny Marie.

Mimořádná procesí přicházela do kájovského kostela v dobách ohrožení, mimořádných událostí nebo také z důvodu poděkování. Z pramenů, které zaznamenávaly tato procesí lze například vysledovat v letech 1677 – 1681 obavy z epidemie moru, která opravdu v roce 1678 vypukla. V této době pořádali farníci z okolních obcí procesí k Panně Marii Kájovské s prosbou o ochranu proti této nemoci.

Kromě pravidelných nebo mimořádných procesí navštěvovali Kájov různé významné osobnosti uctít zdejší Divotvůrkyni. Rytmus kájovského poutního místa se odvíjel od církevního roku. Po celý rok se zde střídala různá procesí z blízkých i vzdálenějších míst, slavily se církevní svátky a změnu v pravidelném toku přinášela pouze mimořádná procesí, instalace farářů a návštěvy významných osobností (Prokopová 1998, s. 13 - 14).

3 Stavebně historický vývoj

Poutní místo Kájov a obec k němu náležející mělo pohnutou minulost. V roce 1423 byla tato obec, kterou zlatokorunskému klášteru věnoval roku 1263 Přemysl II, vypálena boletickými občany¹⁵. Po této nešťastné události byl roku 1460 ustanoven opatrovníkem Kájovské obce Michal Pils¹⁶. K dalšímu vypálení vsi, kostela a školy došlo při husitských nájezdech roku 1469 (Mareš – Sedláček 1918). *„Pils stál nad troskami své fary a školy, způsobené ohněm při tomto nepřátelském přepadení. Jak dalece byl poškozen kostel – žádná zpráva nám to nehlásí. Pils nezoufal a započal ihned se stavbou nového chrámu, který dodnes hlásá jeho chválu. Stavbu prováděl v letech 1471 až 1485. Velkým pomocníkem při stavbě byl mocný rožmberský rod z Krumlova, který v tuto dobu neměl ještě patronát nad Kájovem. Kdo kájovský kostel stavěl, není bohužel známo“¹⁷.*

Později v 15. století byl kostel znovu zbudován tak, že ze staré stavby zbylo jen zdivo jihozápadní části lodi, v jejímž rohu stojí věž.¹⁸ Přesto, že z původní románské stavby zůstaly jen tyto části, dokázal stavitel svou elegancí a rozmanitostí odvést naši pozornost od nepravidelností, které to mělo za následek. Pozadí lodi je řešeno samostatně tím, že je v něm upravena ozdobná kruchta na dvou osmibokých pilířích, které prorůstají do výše a nesou i hlavní klenbu. V ose lodi stojí ještě dva štíhlé pilíře, od jejichž vrcholů se rozrůstá žebrovitá klenba, která v každém poli tvoří jinou hvězdu. Kromě velkého chrámu je součástí poutního místa ještě starší část – gotický kostelík, již rozdělený na dvě kaple a jiná samostatná barokní kaple. Tento skvost láká nejen zbožné poutníky, ale i milovníky umění (Braniš 1900, s. 58).

Pozdně gotický kájovský kostel tvoří dominantu obce. Půdorys kájovského kostela (příloha č. 2) tvoří dvoulodní síň s přilehlým pětibokým presbytářem

¹⁵ MAREŠ, F., SEDLÁČEK, J. : Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Krumlovském. Svazek první : Okolí Krumlova, Praha 1918. Dále jen Mareš – Sedláček 1918.

¹⁶ STRAKA, J., Poutní místo Panny Marie v Kájově. Kájov: Farní knihovna.

¹⁷ STRAKA, J., Poutní místo Panny Marie v Kájově. Kájov: Farní knihovna.

¹⁸ BRANIŠ, J., Obrazy z dějin jihočeského umění. Praha, 1900. s. 18. Dále jen Braniš 1900.

a barokizovanou věží. U severního vchodu do kostela se nachází malá předsíň s hrotitým portálem a sedlovým rámem dveří. Na stěnách předsíně jsou částečně dochované pozdně gotické malby¹⁹.

Roku 1663 byla opravována věž a roku 1665 byla rozšířena a spojena sakristie s malým kostelem. Roku 1673 byla k věži přistavěna zvonice, do které byl umístěn zvon, který roku 1686 praskl a byl nahrazen novým. V témže roce byla postavena věž, patřící k menšímu kostelu a následně do ní byly vsazeny hodiny (Mareš – Sedláček 1918, s. 119).

Dne 18. května 1690 udeřil do věže kostela blesk a věž téměř celá shořela. Mezi léty 1691 a 1692 byla věž opravena a byla přidána měděná střecha. (Mareš – Sedláček 1918, s. 120) V roce 1694 se Kájov dočkal nového hlavního oltáře od sochaře Filipa Ramlera z Cihlové, jež zhotovil sochy, a od truhláře Adama Hoffmana z Krumlova (Mareš – Sedláček 1918, s. 121).

„Kromě stavebních úprav hlavního kostela došlo i na rozšiřování poutního areálu. Přístavbou k farní budově vznikla v roce 1699 kaple sv. Jana Nepomuckého, jedna z nejstarších tohoto zasvěcení v Čechách, a v roce 1752 byla proti západnímu průčelí hlavního kostela postavena hřbitovní kaple s kostnicí, dnes zasvěcená sv. Terezii z Lisieux“²⁰.

3.1 Panna Marie Kájovská

Socha Panny Marie Kájovské pochází z doby kolem roku 1500 a byla vyřezána pro hlavní oltář kostela Nanebevzetí Panny Marie. Záhy poté, co byla socha Panny Marie Kájovské umístěna na hlavní oltář, začali ji věřící uctívat, jako zázračnou. Knihy a inventáře, jež zůstaly zachovány podávají výmluvná svědectví o zázracích Panny Marie Kájovské. Od barokní doby byla socha odívána do drahocenných rouch (Pavelec 2005, s. 21). *„Pro Pannu Marii Kájovskou je*

¹⁹ **Poutní kostel Kájov.** *Historie města a regionu*. [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< <http://www.ckrumlov.info>>, s. 1 – 2byly.

²⁰ PAVELEC, P., Poutní místo Kájov. České Budějovice: 2005, s. 6. Dále jen Pavelec 2005.

charakteristický šat s křídlovým závojem, v jehož různých variantách je vyobrazena na mnoha obrazech“ (Pavelec 2005, s. 21).

Pannu Marii Kájovskou nezdobil pouze šat, který se během liturgického roku střídal, ale také žezlo, koruna a šperky, nebo růžence věnované Panně Marii jako výraz vděčnosti za vyslyšené prosby. Socha Panny Marie byla restaurována v roce 1996. Restaurátoři se snažili sochu uvést do původního stavu, proto sejmuli všechny mladší barevné vrstvy a socha opět získala původní gotickou podobu (Pavelec 2005, s. 21).

3.2 Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie

Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie se zachoval téměř v původní pozdně gotické podobě, dokončené v roce 1485. Celý prostor je rovnoměrně prosvětlený, prostorově vyvážený a zahrnuje řadu architektonických detailů charakteristických pro pozdní gotiku (Pavelec 2005, s. 15). *„Patří k nim zejména síťové klenby kněžiště, dvoulodní i klenutého prostoru pod hudebním kůrem, kvalitně provedené kružby kamenného zábradlí kůru a bohatá profilace klenebních konzol a kamenných portálů“ (Pavelec 2005, s. 15).* Obě chrámové lodi jsou zakončeny vedlejšími oltáři sv. Josefa a sv. Anny. Tyto oltáře byly postaveny ve slohu gotickém a byly pořízeny z různých darů faráře Michálka.²¹ Při důkladném pozorování kamenných prvků lze nalézt množství rytých značek, kterými kameníci označovali své výrobky. Na stěnách kostela je množství nástěnných maleb, které jsou památkou na dobu, v níž byl kostel postaven (Pavelec 2005, s. 15).

„V kněžišti se zachovaly obrazy Madony v záři, Madony s donátory a tzv. konsekrační kříže, jejichž provedení bylo součástí obřadu vysvěcení kostela“ (Pavelec 2005, s. 15). Malby, jež se nachází v klenbě kněžiště jsou o něco mladší, pocházejí ze 16. století. Po dokončení kostela vznikla také křtitelnice z červeného mramoru, která je dnes umístěna pod kazatelnu. (Pavelec

²¹ RADA, K., Poutní místo Kájov. Kájov 1918. s. 6 Dále jen Rada 1918.

2005, s. 15) Zatímco nástěnné malby a gotická architektura připomíná dobu, ve které byl kostel postaven, bohaté vnitřní vybavení pochází zejména z období vrcholného baroka, kdy poutní kostel prožíval čas své největší proslulosti (Pavelec 2005, s. 16).

Duchovní centrum tvoří hlavní oltář Panny Marie. Tento výtvarný skvost byl vybudován podle návrhu císařského a knížecího architekta Andrea Altomonteho pražským kameníkem Antonínem Signetem ve stylu vrcholného baroka v letech 1766 – 1769. Oltářní architektura vyniká typicky barokním tvarovým bohatstvím a pozoruhodnou symetrií všech svých částí (Pavelec 2005, s. 16). *„Na mramorové menze se znakem zlatokorunského opata Bohumíra Blanského je posazen svatostánek a nad ním ve středu oltáře spočívá na zlatém trůnu pozdně gotická socha Kájovské Madony“* (Pavelec 2005, s. 16). Nad sochou Madony je umístěn znak rodu Schwarzenberků, tehdejších vladařů. Výše se pak vznáší holubice symbolizující Ducha svatého. Celá kompozice je završena sochou Boha Otce, obklopeného anděly (Pavelec 2005, s. 16).

Po obou stranách oltáře stojí čtyři sochy. Na straně evangelijní stojí socha sv. Josefa a sv. Benedikta a na straně epištolní jsou sochy sv. Zachariáše a Bernarda. Při pohledu od hlavního oltáře do kostela ještě můžeme spatřit na evangelijní straně u vítězného oblouku krásnou barokovou kazatelnu s pěkným vyřezávaným obrazem dobrého pastýře. *„Kdy byla tato kazatelna postavena, není známo. Zdá se, že v 1. polovici 17. stol“* (Rada 1918, s. 7). *„Od kazatelny mimovolně zalétá náš zrak k ozdobné kruchtě, na níž se nacházejí krásné umělecky stavěné varhany“* (Rada 1918, s. 7). Kručta je opatřena krásnou, kamennou mřížkou. Varhany byly postaveny v roce 1642 od opata Dětricha Penze za 649 kop grošů. Tyto varhany jsou dvoumanuálové a mají 18 rejstříků. Nad varhanami je umístěn znak prelátů Sv. Kříže, který je též umístěn i na kazatelně (Rada 1918, s. 7).

3.3 Interiér kaple Zesnutí Panny Marie

Je to malá kaplička s křížovým klenutím, osvětlena ze strany východním gotickým oknem. Pod tímto oknem se nachází deska z červeného mramoru s pětilistou růží, jež je znakem rodu Rožmberků. Proti oknu na dřevěné mezistěně, která dělí tento kostelík od kaple sv. Linharta, je postaven hlavní oltář. Krásný, starobylý, ze dřeva vyřezávaný obraz na tomto oltáři představuje Rodičku Boží, jak v kruhu dvanácti apoštolů odevzdává Bohu svoji čistou duši. Jeden z vyobrazených apoštolů drží v ruce žezlo. Zdá se však, že neprávem, neboť i ostatní apoštolové jsou vyobrazeni a ruce jejich tak přizpůsobeny, jakoby i oni měli něco držet. Je možné, že umělec dal apoštolům do rukou svíčky, což bylo zvykem ve středověku na vyobrazeních smrti Panny Marie. Tyto svíčky mohly být odstraněny při některé renovaci neznámým umělcem. Jediné žezlo se tedy dochovalo dodnes. Tento obraz je předmětem obdivu, nejen pro svou starobylost, ale také pro své jemné umělecké provedení (Rada 1918, s. 7 - 8).

Tento kostelík je vlastně presbytářem starého, tzv. „malého“ a snad původního kájovského kostela, jehož loď byla nynější kaple sv. Linharta. Rozdělit tento kostelík dal bývalý zdejší farář Jiří Holler v roce 1769, aby získal prostor pro schody spojující tento kostel s farou. Tehdy byl také přenesen hlavní oltář, jež dříve stával pod oknem na straně protější (Rada 1918, s. 8).

3.4 Interiér kaple sv. Linharta

Tato kaple není tak klenutá, i když dříve jistě klenutá byla, jak dosud ukazuje gotický portál na straně hřbitovní. Při některém z častých zpusťování Kájova byla pravděpodobně tato část zbourána a již neobnovena. Hlavní oltář je barokní a byl postaven r. 1664 od tehdejšího faráře Matěje Aleše Ungara. Původně byl tento oltář postaven na straně evangelijní a teprve po rozdělení se stal hlavním oltářem nové kaple. Socha sv. Linharta i obraz sv. Wolfganga jsou velice pěkně zpracovány. Kaple sv. Linharta byla v roce 1898 opravena

a vymalována akademickým malířem Janem Řehořem z Českých Budějovic. Tyto malby bohužel příliš trpí vlhkostí (Rada 1918, s. 8 - 10).

3.5 Interiér kaple sv. Jana Nepomuckého, tzv. české kaple

V roce 1694 daroval Daniel Brejcha, vrchní trubač knížete z Eggenberka, sochu Jana Nepomuckého pro kájovský kostel. Tato socha byla postavena v hlavním chrámu u prvního sloupu. Časem bylo poutníků více a více a nebyl dostatečný počet zpovědnic, proto byla roku 1699 postavena nová kaple, pro pohodlí zpovědníků. Tato kaple byla zasvěcena Janu Nepomuckému. Krásný oltář v této kapli byl postaven dle návrhu malíře Křišťana Dittmanna z Prahy a socha sv. Jana Nepomuckého byla poté postavena na tento oltář. Zlatokorunský opat Ungar daroval oltářní kámen a tak byla již roku 1702 na svátek sv. Jana Nepomuckého slavena poprvé svato-jánská pouť v této kapli (Rada 1918, s. 10 - 11).

Postranní sochy sv. Prokopa a Edmunda byly dány na oltář až později a jsou dílem sochaře Filipa Ramblera z Friedberku. Malé varhany jsou darem Jana Křišťana z Eggenberka a postaveny byly r 1704. Po dostavění přilehlého kaplanského domu byla nad kaplí Jana Nepomuckého v roce 1724 postavena malá věžička a na ni zavěšen zvonek. Kdo tento zvonek ulil, není známo. Zajímavé však je, že při rekvizici v roce 1916 byl tento zvonek sňat. Pamětní kniha kájovská praví, že kaple sv. Jana Nepomuckého je první samostatná kaple v celých Čechách., neboť sv. Jan byl teprve r. 1721 prohlášen za blahoslaveného a r. 1724 za svatého.

3.6 Kaple sv. Kříže

Tato barokní kaple je postavena na západní straně hlavního chrámu. V této kapli stojí až po strop sahající obrovský kříž. Nyní se v této kapli uchovává boží hrob a bývá také použita jako márnice. Kdy byla tato kaple postavena, nemůžeme určit. Snad to byla původně hrobka některých dobrodinců kájovského kostela.

„Spodní část byla později zazděna, tak že do hrobky není žádného vchodu, ale dutý zvuk dosud nasvědčuje, že pod dlážděnou podlahou této kaple se nachází nějaký sklípek“ (Rada 1918, s. 11).

3.7 Budova fary

Kájovská fara byla jednopatrová budova, ke které přiléhala zahrada, v níž se pěstovaly květiny a zelenina. K faře patřily také chlévy, kde se chovaly ovce, koně, hovězí dobytek a vepř. Voda byla svedena trubkami do nádržky na faře z blízkého pole. Odtud se dalšími trubkami rozváděla voda do stájí. *„Vodou se také plnil haltýř na ryby, umístěný na faře“ (Prokopová 1998, s. 42).*

„Fasádu fary zdobily malby znázorňující tajemství bolestného růžence. Nechal je na své náklady povést v roce 1678 eggenberský duchovní Valentin Ziefreund. Vchod do domu osvětlovala velká lucerna. Návštěvníci se ohlašovali malým zvonkem z Lince, zavěšeným u domovních dveří“ (Prokopová 1998, s. 42).

Podrobněji zachytil vybavení fary až inventář z roku 1793. V jídelně byly umístěny dva stoly, jeden veliký zelený rozkládací a druhý podobný, oválný pro kostelní otce. Tyto stoly sloužily ke stolování při mariánských svátcích. V jídelně také stál měděný kotel na vodu. Na stěnách jídelny byly pověšeny obrazy sv. Josefa, Michaela, Prokopa, Bernarda a Panny Marie Kájovské. Dále stěny kájovské fary zdobily portréty bývalých farářů a křesťanský kříž. Hostinský pokoj byl vybaven osmi postelemi, pěti nočními stolky a osmi židlemi. Mezi další vybavení patřilo šest cínových svícňů, tři umyvadla a tři nočníky rovněž z cínu. V pokoji čeledě byl stůl, kotel na vodu, křesťanský kříž a socha Panny Marie. Zdi farní chodby zdobily obrazy sv. Vincence, Panny Marie Kájovské a portrét bývalého faráře. Nad schody byl vždy umístěn křesťanský kříž. Ve farní knihovně bylo na pětset svazků knih (Prokopová 1998, s. 42).

„Popis ostatních místností již inventář bohužel neobsahoval“ (Prokopová 1998, s. 42). Je zřejmé, že budova fary byla vybavena pro slavnostní stolování a že mohla poskytovat ubytování v době poutí (Prokopová 1998, s. 42 - 43).

4 Dějiny kájovské školy

Škola byla od nepaměti spojena s farou. Kde byl farní kostel, tam byla také farní škola. Nelze však zjistit přesné datum založení kájovské školy.²² Nejstarší zmínka o škole pochází z roku 1469, kdy jejich obláhatelé školu i dvůr vypálili. Tuto zmínku nelze zcela odmítat už jen proto, že Pils, označovaný v pramenech za vzdělaného muže pravděpodobně podporoval vzdělanost ve stejném smyslu jako i tehdejší jeho příznivec, rožmberský kancléř Václav z Rovného. Kájovské škole mohla dobře sloužit farní knihovna, která obsahovala hlavně spisy církevní povahy. O chodu školy v 15. a 16. století prameny mlčí (Hejnic 1982, s. 185). Není známo, zda po vyhoření byla fara a škola znovu postaveny jako chrám, který nechal postavit v letech 1471 – 1485 farář Pils²³. *„Další zmínku nacházíme v české listině královské komory pražské ze dne 17. června 1617, adresované Zikmundu Turnovskému z Turnštejna, císařskému hejtmanu panství krumlovského, v níž se přidělují faráři v Kájově 2 pozemky pro vydržování kájovského učitele jako náhrada za desátky, jichž pro tento účel požíval z vesnice Německého Křenova před jejím zrušením a přeněmčením v panský dvůr“²⁴.*

V roce 1629 se dozvídáme, že se začala stavět nová budova školy. Stará budova školy byla totiž dřevěná a byla už ve velmi špatném stavu. Jak bylo zvykem, stavba nové budovy trvala delší dobu a byla provázena i několika spory církve s vrchností. Je zajímavé, že tato doba byla nejméně vhodná pro stavbu školy. Přesto se nakonec podařilo dokončit rozsáhlou novostavbu, ve které byly místnosti jak pro školní potřeby, tak i pro potřeby hostince, který ke škole náležel. Dále tato budova obsahovala ještě několik místností pro nemocné poutníky, jakýsi špitál. Kromě tohoto se předělala další tři stavení pro pohodlnost poutníků na jakési ubytovny. Školní správce zastával jak funkci učitele, tak funkci hostinského a byl podřízen faře (Hejnic 1982, s. 186). Výdělek z prodeje piva a provozování hostince měl náležet faře a to především proto, že budova školy (hostince) stála na

²² STRAKA, J., Dějiny kájovské školy. Kájov: 1961, s. 1.

²³ STRAKA, J., Dějiny kájovské školy. Kájov: 1961, s. 1.

²⁴ Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika obce Kladné, díl první., 1918 – 1971, s. 5 – 6.

farních pozemcích. Českokrumlovská vrchnost však tento názor nesdílela. Vysvětlovala, že jelikož Kájov od dob Rožmberků patřil pod Český Krumlov, mají nárok na výdělek z prodeje piva. Dále tento názor obhajovali také faktem, že církve se má starat o věci duchovní a věčné, kdežto vrchnosti náleží starost o věci dočasné (světské). Rozpory mezi oběma stranami dospěly obrovských rozměrů ve čtyřicátých až sedmdesátých letech 17. století. Nakonec v tomto sporu zvítězili Eggenberkové. I přesto v této otázce docházelo k občasným rozepřím (Hejnic 1982, s. 186).

Toto období charakterizuje třicetiletá válka a spory nového pána na Krumlově Jana Oldřicha z Eggenberka a opata Pachmanna ze Zlaté Koruny, který nechtěl, aby klášter byl v područí Eggenberků. Spory, v jejichž pozadí byl boj mezi Eggenberky a klášterem ve Zlaté Koruně, provázely školu po celá staletí²⁵. Z kapacitních důvodů byly v 18. století zřízeny další dvě učebny na faře. Dalšího rozšíření se škola dočkala koncem 18. století o jednu učebnu²⁶.

Dnešní budova školy (č. p. 6) byla postavena v roce 1888. Tato budova byla původně jednopatrová. Druhé patro se dostavělo až v roce 1931 nákladem 200 000 Kč²⁷. Ve škole se zprvu vyučovalo v německém jazyce. V roce 1919 vznesli rodiče českých dětí žádost zemské školní radě v Praze o zřízení české obecní školy. Tato žádost byla kladně vyřízena 15. září 1919 a škola byla otevřena počátkem školního roku 1919/20 prozatímně v budově německé školy. Zapsáno bylo 18 hochů a 15 dívek. Všechny tyto děti byly národnosti české a přestoupily z německé obecné školy. V roce 1921 byla přidělena inspektorátem a okresní politickou správou trvale jedna místnost české obecné škole v budově školy německé. Postavení nové české školy se stalo nevyhnutelným. Obor národní jednoty pošumavské podporoval snahu české obecní školy po vlastní budově. Potřebný pozemek byl zakoupen od farního úřadu a dne 3. dubna 1924 bylo se stavbou započato. Stavba probíhala poměrně rychle a v srpnu roku 1924 byla

²⁵ STRAKA, J., Dějiny kájovské školy. Kájov: 1961, s. 2 – 3.

²⁶ Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika obce Kladné, díl první., 1918 – 1971, s. 6.

²⁷ **Základní škola: Historie. Základní a mateřská škola Kájov.** [online] . [cit.2011-03-15].

Dostupné na internetu: < <http://www.zskajov.cz/>>.

nová budova slavnostně otevřena. V této budově bylo vyučováno až do podzimu 1938. V říjnu 1938 česká škola násilně zanikla²⁸. V období protektorátu přešla škola do německých rukou a až v roce 1945 po odsunu Němců byla obec osídlena českým obyvatelstvem a české škole sloužila opět budova č. p. 6²⁹.

5 Povinnosti, úkoly a práce kájovského faráře Václava Pergnera

Povinnosti kájovského faráře byly určeny nařízením Nejdůstojnější konsistoře v Praze, různými oběžníky a v první řadě opata Matěje ze Zlaté Koruny. Kájovský farář byl zavázán poslušností a přesnou evidencí všech příjmů a výdajů. Všechny záznamy včetně osobních musely být přesné. V případě mimořádných záznamů, přecházela tato povinnost na úředníka kláštera ve Zlaté Koruně. Ten tuto svoji povinnost může přenechat v některých případech školnímu učiteli za úplatu jednoho císařského zlatáku. Vybrané nebo mimořádné záznamy byly posílány na krumlovský zámek krumlovskému senátu ke kontrole a posouzení. Domácí vyúčtování kájovské farnosti lze nalézt ve zvláštní knize, aby každý mohl nahlédnout, jak je vedeno hospodářství na faře.

Kromě hospodaření na kájovské faře spadaly do povinností faráře vykonávat církevní obřady, vztahující se ke svátkům v období celého roku. Například - v předvečer Tří králů v 15 hodin provede farář nebo kaplan vykuřování. Začne v kostele, pokračuje k hrobaři, krejčímu, v hospodě, chlévech, u učitele a končí na faře. Na svátek Zasnoubení Panny Marie a Popeleční středu se slouží zpívaná mše. Každou postní neděli a svátek se mládež účastní katechismu a v pondělí po první neděli postní je velikonoční zpověď mládeže. Dospělí mohou jít ke zpovědi o týden později. Tento zvyk nebyl povinností farníků. Zmiňuje se o tom příhoda z roku 1706, kdy kapitán Krumlovského zámku zakázal farníkům dávat faráři obvyklý peníz při zpovědi. Knížecí poddaní tento příkaz uposlechli

²⁸ **Základní škola: Historie.** *Základní a mateřská škola Kájov.* [online] . [cit.2011-03-15]. Dostupné na internetu: < <http://www.zskajov.cz> >.

²⁹ Státní okresní archiv Český Krumlov, Kronika obce Kladné, díl první., 1918 – 1971, s. 6.

a kájovský farář byl v širokém okolí jediný, který se musel vyrovnávat s finančními potížemi, protože v okolních farnostech byl zvyk dávat peníze při zpovědi dodržen.

Kromě doby postní byly po celý rok slaveny církevní svátky. Vzhledem k tomu, že Kájov je poutní mariánské místo, přicházela procesí z okolních obcí k Panně Marii Kájovské, aby se jí poutníci poklonili nebo prosili o pomoc. Právě měsíc říjen je zasvěcen Panně Marii. Od nepaměti se v Kájově slaví velká pouť na počátku tohoto měsíce. Každý pátek v říjnu přicházeli do Kájova zpovědníci, protože zde bylo mnoho poutníků. Na zlatou sobotu (první sobota v říjnu) se zpívaly loretánské litanie a nedělní kázání bývaly v českém a německém jazyce.

Advent a svátky vánoční patřily k významným událostem roku. Svátek sv. Barbory, jež se konal za velké účasti lidí, byl tradičně slaven zpívanou mší svatou. Na sv. Mikuláše (6. prosince) se konala pouť do Boletic. Svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie (8. prosince) byl slaven mší svatou a farář nabídl oběd zdarma. Na Štědrý den byl každý z čeledi obdarován vánočkou, jablky, ořechy, rybami a jinými potravinami, které se obvykle v tento den jedly. Před slavnou půlnoční vánoční mší se zpravidla zvonilo třikrát. Kaplan s farářem při této příležitosti zpívali podle starého zvyku tři nokturna nebo čtyři vigilie. Poté zazpíval oficiátor *Te Deum*, čímž se tento obřad ukončil. Následující mše svatá byla samozřejmě zpívaná. Druhý den, na Boží Hod vánoční, se též konala mše svatá, po které byl pozván učitel a varhaník ke společnému obědu s panem farářem. V tento den se také slavily ve tři hodiny odpoledne slavnostní nešpory.

V této době nebyl farář vyplácen z církevních peněz, ale jeho živobytí záviselo na příjmech od svých farníků. Tento tzv. „*plat*“ se skládal nejen z peněžních prostředků, ale i věcných darů, jako například obilí, seno apod. Z těchto příjmů vyplácel farář čeled' sloužící na faře a kaplana, který mu pomáhal nejen při církevních úkonech, ale také při správě farnosti a jejím provozu³⁰.

³⁰ STRAKA, J. V., Výňatky ze spisu dp. Václava Pergnera O. Cist. faráře v Kájově kolem 1700. Kájov: farní knihovna 1961 (strojopis).

5.1 Povinnosti kájovského učitele a varhaníka

Kájovského učitele a varhaníka měl pan farář vést tak, aby nespychl a aby si moc nevydělal, ale zase ne tak, aby ochabl v rozmanitých pracích a hledal pak útěchu u nepřítele. Kájovský varhaník samozřejmě měl povinnost hrát při mších a to především o svátcích vánočních, velikonočních, svatodušních a na dušičky, dále měl také za povinnost odehrát alespoň dvě mše o prázdninách a při mši za počasí.

Dále měl varhaník za povinnost obstarávat hudební materiál, noty a nástroje, které patřily kostelu. Pokud byl požádán, musel podat informace o stavu hudebního archivu, musel přesně vědět, kolik skladeb zde má a udržovat je v čistotě a suchu. Pokud byla potřeba opravit nějaké nástroje, musel zase varhaník požádat pana faráře, jelikož se opravovaly z farních peněz.

Měl také povinnosti, které se netýkaly ani hudby, ale sloužil tím kostelu. Musel například ve svatém týdnu postavit Boží hrob. Peníze na materiál samozřejmě dostával od pana faráře. Dále také ve středu svatého týdne připravit v sakristii místo pro uschování Nejsvětější svátosti pro Zelený čtvrtek. Také musel v postním období zakrývat oltáře. Na Velký Pátek a Bílou Sobotu musel být přítomen všem obřadům a musel se na ně včas připravit. A na Velikonoční Pondělí byl povinen jít do Českého Krumlova pro svaté oleje.

Pokud byl panem farářem, nebo kaplanem požádán, měl také za povinnost uklidit po poutích kostel a sakristii. Prostředky pro úklid se samozřejmě kupovaly z farních peněz. Zvláštní péči však měl varhaník věnovat tomu, aby před Nejsvětější svátostí hořela ve dne i v noci věčná lampa. Když na farnost přijel vzácný host, měl za povinnost obsluhovat u stolu, i když ten den oběd nedostal.

Po koledě měl právo na polovinu veškerého sebraného obilí. Od pana faráře dostával ročně dvě měřice žita. Také mu pan farář dal něco z loňského semene a řepy. Za to však jeho rodina musela pomáhat při žních, v zahradě a senu. Jeho ovce se pásly s ovceci pana faráře. Také se bez povolení pana faráře

nesměl vzdálit na více než pět kilometrů. Kájovský varhaník také zvonil pravidelně Ave, ráno, v poledne a večer. V těchto službách musel být přesný. Večer pak musel kostel ještě zamknout. Při oznámení příchodu poutníku a při bouřce měl být ihned po ruce, aby zvonil. A pokud potřeboval něco pro školu, požádal pana faráře a ten to obstaral³¹.

6 Přehled duchovních správců poutního místa Kájov

Předchůdcem známého Michaela Pilse byl plebán Mikuláš, který zemřel 24. listopadu 1460. V roce 1461 nastoupil do Kájova Michael Pils, jenž byl duchovním správcem do roku 1503. Po něm jsou známi tyto duchovní správci:

1631 – 1656 Tomáš Zankel

1656 – 1668 Matěj Aleš Ungar

1668 – 1676 Šimon Studener

1676 – 1680 František Josef Lechler

1680 – 1684 Kašpar Scultetus

1684 – 1688 Robert Fastnauer

1688 – 1692 Benedikt Fillnkessel

1692 – 1714 Václav Pergner

1714 – 1721 Zikmund Folitor

1721 – 1730 Matyáš Pichler

1730 – 1733 Kristián Guschel

1734 – 1745 Ladislav Klimeš

1745 – 1754 Alan Bilanský

1754 – 1762 Novard Andraschko

1762 – 1770 Jiří Holler

1770 – 1782 Dominik Lebitsch

1782 – 1805 Eugen Philipp

1805 – 1831 Jakub Weinhuber

³¹ STRAKA, J. V., Výňatky ze spisu dp. Václava Pergnera O. Cist., Faráře v Kájově kolem 1700. Kájov: farní knihovna 1961 (strojopis).

1831 – 1858 Gallus Jany
1859 – 1860 Jan Hruška
1860 – 1870 Emanuel Roth
1871 – 1878 Jan Matschl
1878 – 1889 Jan Michálek
1889 – 1898 Eduard Šebesta
1898 – 1923 Jan Feigl
1923 – 1924 Vojtěch Seiler
1924 – 1930 Vilém Volf
1930 – (1940) Josef Windrich
1948 – 1963 Jan Václav Straka
1963 – 1969 Jan Zborovský
1969 – 1973 Jan Václav Straka
1973 – 1992 Jan Zborovský³²

7 Obláti a duchovní v Kájově

Obláti přišli do Kájova 1. srpna 1930, kdy byli povoláni českobudějovickým diecézním biskupem Mons. Šimonem Bártou z důvodu nedostatku kněží. Obláti vzápětí zahájili renovaci poutního místa a znovu pozvedli jeho význam. Setkávali se zde s mnoha těžkostmi, jako byla politická situace, místo v pohraničí nebo válka. Přesto byl v Kájově zřízen noviciát, kde bylo několik noviců, kteří se po nástupu komunismu a zrušení klášterů vrátili na Moravu. Němečtí obláti byli odsunuti společně s ostatním německým obyvatelstvem. Posledním českým oblátem byl kájovský administrátor P. Straka, který se snažil zachovat význam poutního mariánského místa v Kájově³³.

³² Státní okresní archiv Český Krumlov, *Kopie inventáře*, farní úřady, s. 77 a 78.

³³ KRATOCHVÍL, A. F., *Neztrácejte naději*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 1995. s. 111 - 123 Dále jen Kratochvíl 1995.

7.1 Jan Václav Straka

Byl jedním z oblátů, kteří působili v Kájově. Studoval v Římě a většinu svého kněžského života prožil za komunismu. Podmínky, kterým byl při vykonávání své kněžské služby vystaven, byly těžké. Nejenže se musel smířit s odchodem ostatních oblátů, ale protože obstarával tři farnosti a neměl auto, objížděl je i v zimě na motocyklu. Protože trávil většinu času na cestách nebo v promrzlém kostele, omrzly mu obě nohy a nedaly se zachránit.. Po amputaci se naučil používat protézu a byl přeložen do Hluboké nad Vltavou, aby byl blíž budějovické nemocnici. O tom, co prožil svědčí dopisy, které se zachovaly.(viz příloha č. 5). Jeho nemoc se stále zhoršovala a přes všechnu snahu Páter Straka v lednu roku 1970 zemřel. Po jeho smrti duchovní život v Kájově upadl a fragment československé provincie oblátů zanikl (Kratochvíl 1995, s. 124 – 130).

7.2 Josef Mathuni

Narodil se v Kladenském Rovném, osadě, která patřila do Kájovské farnosti. Jeho rodiče vlastnili velký statek a měli čtyři syny. Dva z nich padli ve válce. Josef Mathuni (příloha č. 6). Během války musel na vojnu, byl v americkém zajetí, a když se vrátil, studoval opět u oblátů v německém klášteře Engelpertu a Hünfeldu. V roce 1952 byl vysvěcen na kněze a stal se misijním ředitelem. Přes všechna příkoří, která mu způsobil odsun a lidé v jeho rodišti, nezahořkl. Stále udržoval kontakt se svou původní vlastí i lidmi, kteří byli v době komunismu perzekuováni (Kratochvíl 1995, s. 135 - 136).

8 Jan Zborovský

Narodil se 16. 3. 1915 v Šindlových dvorech u Českých Budějovic.³⁴ V Nových Hradech působil řád OSM, kterým se říkalo Řád Služebníků Panny Marie, lidově servité. V tomto řádu Jan Zborovský nějaký čas působil (viz příloha č. 7). V tuto dobu získal i částečné teologické vzdělání. Po válce byl přijat jako varhaník v Katedrále sv. Mikuláše v Českých Budějovicích (již v tuto dobu byl zřejmě vysvěcen na podjáhna).³⁵ V roce 1947 se do Českých Budějovic vrátil biskup Josef Hlouch, zařídil Janu Zborovskému místo v semináři a slíbil mu, že bude vysvěcen na kněze. Z toho důvodu Jan Zborovský 1. 9. 1949 nastoupil do semináře, kde se připravoval na kněžské svěcení. Byl vysvěcen 18. 12. 1949, ale v semináři zůstal až do konce března³⁶. Při studiu v semináři učil bohoslovce zpěvu a hře na harmonium³⁷.

Od 1. 4. 1950 byl ustanoven kaplanem v Katedrále sv. Mikuláše v Českých Budějovicích. I když vykonával toto místo, nepřestával hrát na varhany. Poté byl přesunut do Nové Bystřice jako administrátor, neboli správce farnosti. Současně spravoval také přilehlé farnosti jako excurrento administrátor např. Hůrku, Klášter a Staré město pod Landštejnem.

Od 1. 1. 1955 byl administrátorem v Plané nad Lužnicí a excurrento administrátorem Janova. Zde působil pouze rok a pak byl přeložen do Rožmberka nad Vltavou. Stejně jako předtím dostal k Rožmberku přilehlé farnosti, a to Horní Dvořiště a Záhorkov.

10. 4. 1963 nastoupil jako administrátor Kájova a excurrento administrátor farnosti Hořice na Šumavě a Slavkov. V této době Jan Zborovský

³⁴ Informace o životě P. Jana Zborovského jsem získala: Archiv Biskupství českobudějovického, Kněžská matrika II. s. 340.

³⁵ Laskavé sdělení Mons. Václava Kulháneka, kancléře biskupství a kanovníka katedrální kapituly.

³⁶ Archiv Biskupství českobudějovického, Kněžská matrika II. s. 340.

³⁷ Laskavé sdělení Mons. Václava Kulháneka, kancléře biskupství a kanovníka katedrální kapituly.

většinu svoji energie investoval do Kájova, zatím co Hořice na Šumavě a Slavkov vůbec nenavštěvoval. 9. 6. 1968 se vrátil biskup a pohrozil faráři Zborovskému, že pokud se o přílehlé farnosti nebude zajímat, bude muset odejít na jiné místo. Proto tedy Zborovský odešel a od 1. 5. 1969 do 28. 2. 1973 působil mimo kněžskou službu. Stal se zaměstnancem ONV (dnes Městský úřad) v Českém Krumlově. V tuto dobu zastával místo průvodce v Cisterciáckém klášteře Vyšší Brod a Zlatá Koruna.

Od 1. 3. 1973 se vrátil do kněžské služby znovu jako administrátor Kájova opět s přílehlými farnostmi Hořice na Šumavě a Slavkov. Poté dne 6. 8. 1979 požádal Biskupství českobudějovické o povolení se přestěhovat do svého domu v Kladenském Rovném z důvodu nemožnosti vytopit faru. Biskupství mu povolilo stěhování a tak v Kladenském Rovném žil až do smrti³⁸.

1. 6. 1992 nastoupil do důchodu, ale ve funkci faráře zůstal. Pobíral ovšem menší mzdu. Jan Zborovský zemřel 22. 10. 1992 v nemocnici v Českém Krumlově. Jeho pohřeb se konal 29. 10. 1992 v Kájově, po kterém byl převezen do Českých Budějovic a uložen do rodinné hrobky na hřbitově sv. Otýlie. V Českých Budějovicích měl sestru Karlu Zborovskou, která vyřizovala pozůstalost po bratrovi.

³⁸ Archiv Biskupství českobudějovického, Osobní složka P. Jana Zborovského.

9 Pamětníci

Kájov je jedním z nejvýznamnějších mariánských poutních míst. Lidé, kteří zde dnes žijí jsou zasaženi magičností tohoto místa opředeného legendami. Toto místo bylo zasaženo nejen tragickými událostmi ve středověku (mor, války a nemoci), ale i událostmi v nedávných dobách, které se podepsaly na vývoji života v Kájově. Proto je důležité setkat se s lidmi, kteří právě tyto události zažili a mohou je předat dalším generacím. Následující informace jsem čerpala z rozhovorů s těmito pamětníky.

9.1 Růžena Hotová

Narodila se v červenci roku 1921 v Kájově do české rodiny. Přestože Češi tvořili v Kájově menšinu, jedním z jejich celoživotních přátel byl P. Josef Mathuni, který pocházel z německé rodiny a po válce byl odsunut. Růžena Hotová patřila celý život k pilířům duchovního života v Kájově. Díky její celoživotní lásce k uchovávaní vzpomínek, a to nejen pro ni, ale i pro další generace, je dnes možné alespoň z části nahlédnout do minulosti poutního místa Kájov.

9.2 Frieda Červová

Narodila se před více jak 80. lety v Kájově do německé rodiny. Provdala se za českého muže a díky tomu mohla zůstat v Kájově po celý život. Jejím velkým snem bylo naučit se na piáno, ale bohužel v minulém režimu byl tento nástroj finančně nedostupný. Proto jí tehdejší farář P. Jan Václav Straka nabídl, že může cvičit na varhanách. Varhany jí učarovaly natolik, že začala působit jako varhanice v Kájovském kostele a tuto funkci zastává dodnes, spolu s ostatními varhaníky.

9.3 Josef Batík

Josef Batík se v roce 1965 přizemil do Kájova a vzápětí začal pomáhat stávajícímu kostelníkovi a faráři. Jeho oddávajícím byl P. Jan Zborovský, kterému

po léta strávené v Kájově oddaně pomáhal. Po odchodu kostelníka převzal jeho funkci a tuto funkci vykonává dodnes. Josef Batík je dobrou duší Kájovské fary, jelikož celý život bydlí v blízkosti kostela. Je vždy k dispozici, když je potřeba něco udělat, či zařídit, nebo dokonce uvítat návštěvníky poutního místa.

9.4 Karel Haymann

Karel Haymann patřil k nejbližším přátelům P. Jana Zborovského. Spjovala je společná láska k hudbě, která byla tématem jejich rozhovorů. V době, kdy působil jako učitel Základní umělecké školy v Českém Krumlově, jezdil také vypomáhat do Kájova jako varhaník. Ke konci života P. Jana Zborovského byl Karel Haymann jedním z těch, kteří byli P. Janu Zborovskému nápomocni, když potřeboval. Byl tak dobrým přítelem, že po smrti faráře se postaral o jeho psa. V současné době se Karel Haymann věnuje dirigování a hře na varhany.

9.5 Jan Müller

Jan Müller je synem tehdejšího ředitele základní školy v Kájově, který se po léta přátelil s P. Janem Zborovským. Tito dva dokázali dlouhé hodiny hovořit o umění a sbírce, kterou P. Zborovský shromažďoval. Je docela možné, že nadšení P. Jana Zborovského mělo vliv na volbu povolání Jana Müllera, který v současné době pracuje v Národním památkovém ústavu.

10 Hudební život v Kájově

O hudebním životě v Kájově všechny prameny mlčí, jediné, co se v pramenech uvádí, jsou účty (uloženy ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově), podle kterých lze poznat, že při farnosti Kájov byl vždy varhaník. Jediným zbylým zdrojem informací jsou dosud žijící pamětníci³⁹.

V Kájově sloužil v letech 1948 až 1963 P. Jan Václav Straka. Tento kněz byl velice inteligentní a vzdělaný. Mluvil několika řečmi a také se věnoval překladu pramenů, které našel v Kájově. Bohužel se tyto prameny nedochovaly. Měl také zájem o kulturní dění v Kájově, a proto s tehdejšími řediteli školy vedli ochotnické divadlo. V tomto divadle se hrály klasické hry, jako Lucerna a Furianti. Jedním z pokusů ochotnického divadla bylo nastudovat operetu, ale poté se vrátilo k divadelním hrám. Někteří z žijících občanů Kájova vzpomínají, jak hráli jako děti v tomto ochotnickém divadle. Na faře můžeme ještě dnes najít pozůstatky některých kulis. Ochotnické divadlo používalo pro svá představení místní hospodu, která sídlila a je dodnes vedle fary. Toto divadlo bylo v 50. letech zrušeno pod tlakem polického režimu.

V této problematice době nesměl být farář příliš oblíben, jinak byl přeložen na jinou farnost. Právě proto byl P. Jan Václav Straka v roce 1963 přeložen na farnost Hluboká nad Vltavou. Po jeho odchodu byl do Kájova poslán P. Jan Zborovský. Kájovský farář měl tedy za úkol sloužit každonedělní mše, při nichž hrála varhanice Frieda Červová a pívala paní Pecháčková. Tyto bohoslužby byly tedy slavnostní.

Po roce 1968 nastalo jakési uvolnění mezi církví a státem, a tak faráři, kteří byli přeloženi, dostali příležitost vrátit se zpět na farnost, kde původně působili. Této příležitosti využil P. Jan Václav Straka, který byl v Kájově oblíben. P. Straka si s sebou přivedl jako pomocníka mladšího kněze, protože po amputaci

³⁹ Josef Batík, Frieda Červová, Růžena Hotová, Karel Haymann, Jan Müller.

obou nohou nebyl plně soběstačný. V Kájově byly tedy najednou tři kněží a P. Zborovský se tedy rozhodl, že odejde. Podal žádost o jiné zaměstnání a nastoupil jako průvodce na zámku v Českém Krumlově. Nemohl však bydlet na faře a tak si zakoupil malý domek v Kladenském Rovném po německých obyvatelích. P. Straka však v lednu 1970 zemřel a po jeho smrti se ještě v Kájově vystřídal několik farářů (P. Kašík, P. Píša) než se mohl vrátit v roce 1973 P. Jan Zborovský.

P. Zborovský byl milovníkem nejen hudby, ale i umění. Sám hudbu studoval u jednoho z Dvořákových žáků (bohužel si pamětník nevzpomíná na jméno), a to ho ovlivnilo natolik, že se věnoval komponování. V hudebním archivu na faře kájovského kostela se nachází v současné době devět rukopisných skladeb P. Jana Zborovského. Jsou to čtyři mše pro různé liturgické určení, skladby pro smíšený sbor a sólový hlas s instrumentálním doprovodem nebo jen s průvodem varhan. (viz příloha č. 10). Nebyla to ale jediná záliba, kterou měl. Jeho druhou a velikou zálibou bylo sbírat a zachraňovat pamětihodnosti, jako například obrazy a sochy, které byly určeny k likvidaci. Z těchto pamětihodností udělal P. Zborovský muzeum, ve kterém sám prováděl. (viz příloha č. 8). Toto muzeum bylo umístěno ve farní budově v místnostech, které dnes slouží jako obytné pokoje milosrdných sester řádu sv. Vincenta z Pauly. Ve svém muzeu uchovával také zachráněné předměty z kláštera ve Vyšším Brodě. Pro tyto předměty si po nějaké době přijeli mniši a požadovali je zpět. P. Zborovský jim je samozřejmě vrátil. Poté však muzeum zavřel a přestěhoval ho do protější budovy, tzv. noviciátu. Ke konci života navštívila faráře Zborovského paní Chadimová, která si z jeho musea zapůjčila obraz a tento obraz mu již nikdy nevrátila. P. Zborovský na ni sice podal žalobu, ale jelikož byl hodně nemocen, neměl už sílu bojovat.

P. Jan Zborovský byl velice svérázný člověk. Byl považován za takového „světějšího“ kněze. Nebyl příkladem všech ctností, což pro něj v tehdejší době byla spíše výhoda (pro komunistické hnutí nebyl nebezpečný). Rád si zašel do sousedního Konibaru (hospoda vedle fary, kde byla uváděna divadelní představení

před nástupem totalitního režimu) na odpolední kafe (dokonce si do něj občas přidával i rum). Budova hospody byla dříve součástí farních budov. Po roce 1980 chtěla obec k této hospodě přistavět kulturní dům na části farní zahrady a zmodernizovat hostinec. P. Zborovský jim to umožnil a obec mu za to opravila byt na pavlači, ve kterém dalších několik let bydlel. S tím ale byly spojené také problémy. Byt byl příliš vysoko a bylo nutné donášet topivo do kamen. S touto i mnoha jinými činnostmi okolo fary mu pomáhal soused pan. Batík. Jezdila za ním také sestra, která částečně zastávala místo hospodyně a pomohla mu uvařit, vyprat a poklidit. Když jeho sestra nemohla přijet, pomáhaly mu některé ženy z vesnice, například paní Frišová, která uklízela v Konibaru. Když bylo potřeba pomoci s něčím náročnějším, jezdili do Kájova dva muži z Větrní. Pan Vágai a pan Hůlek. Těmto dvěma mužům P. Zborovský doporučil teologické jáhenské studium. Oba pomocníci ho poslechli přihlásili se ke studiu. Pan Vágai dostudoval a stal se z něj jáhen, který v posledních letech působil jako duchovní také v Kájově. Bohužel zemřel v únoru 2011. Pan Hůlek nedostudoval, a proto do dnes působí jako akolyta.

P. Zborovský byl ještě svědkem začínajících oprav. Ovšem po jeho smrti se začalo s rekonstrukcí i vnitřku objektů. Po P. Zborovském zůstalo mnoho písemností, fotografií a osobních věcí. Z důvodu rekonstrukce bylo potřeba co nejrychleji vše vyčistit a tak se kromě písemností a důležitých dokumentů vše spálilo. Rozlehlý kájovský notový archiv se přestěhoval do místnosti bývalé civilní obrany před příchodem milosrdných sester z Mnichova.

V této místnosti bylo ovšem dosti vlhko a notám toto prostředí příliš nesvědčilo. Proto byl pozván odborník ze Zlaté Koruny, aby si vybral z notového archivu co chce. Vyklizením zbylých dokumentů byla pověřena firma, která dělala rekonstrukci. Bohužel tito lidé neměli ponětí co vyhazují a tehdy pan Batík a já jsme zachránili jen pouhý zlomek. Celý kontejner „*starého papíru*“ byl odvezen a nikdo netušil, co se s ním stalo.

Po P. Zborovském byl Kájov podřízen vikariátu v Českém Krumlově. Tehdejší vikářem byl P. Soukup. Tento vikář působil v této funkci do roku 1998. Po něm tuto funkci zastával P. Bc. Václav Pícha, který je v této funkci dodnes.

V roce 1999 byly do Kájova na misii poslány čtyři milosrdné sestry, řádu sv. Vincenta, z Mnichova. Velmi brzy se začaly učit česky a staraly se nejen o faru, ale i o farníky. Po jejich příchodu, především jejich přičiněním, se opět začal rozvíjet kulturní a hudební život na tomto místě. Kromě charity a péče o staré a nemocné se věnovaly dětem a nacvičovaly s nimi pohádky. V posledních letech se uskutečnilo několik dětských představení. Při mších zpíval ansámbl asi sedmi žen a u příležitosti poutí se opět zavedla procesí, při kterých se zpívalo. Postupně se začaly pořádat soboty s dětmi, kde se vyráběly různé předměty. Pravidelně zvaly ženy z vesnice na zdobení adventních věnců nebo svící před velikonoce. Na svatého Martina se opět pořádaly lampiónové průvody se zpěvem.

Díky patronátu milosrdných sester a jejich smyslu pro kulturní život mohl být založen v roce 2003 kájovský chrámový smíšený sbor Musica Divina (viz. příloha č. 9). Nejenže tento sbor mohl působit při různých významných událostech na Českokrumlovsku, ale také vystupoval za hranicemi republiky v Německu a Rakousku. Také se podařilo založit dětský sbor při faře v Kájově, ale bohužel se neudržel déle než tři roky.

11 Vzpomínky na poutě Růženy Hotové

Mezi známá poutní místa patřil Kájov. Podle legendy z desátého století, zde působil jako misionář sv. Wolfgang, který zde nechal postavit dřevěný kostelík, v němž se usídlil poustevník. K němu stále častěji přicházeli poutníci se svými starostmi a problémy, modlili se a káli se ze svých hříchů. Během šestnáctého století přicházelo do Kájova více než šedesát tisíc poutníků. Tyto poutě byly ohrožovány mnoha faktory. Především několikanásobným vypálením

kájovského kostela, zákazem poutí, válkou nebo vypuknutím moru. I když na čas poutě ustaly, vždy znovu přicházeli věřící hledat přímluvu Panny Marie Kájovské⁴⁰.

Kájovské poutě se konají vždy v říjnu. Poutníci přicházeli v sobotu a odcházeli v neděli. Každá sobota byla vyhrazena jiným obcím. Druhá sobota v říjnu patřila česky mluvícím obcím. Tyto poutě byly velmi slavné, přicházelo mnoho procesí, jejichž účastníci trávili dva dny na modlitbách a skromné stravě. Nechyběl ani kolotoč a stánky s občerstvením. V době druhé světové války byly poutě zakázány a po odsunu německých obyvatel došlo k ochromení nejen poutí, ale veškerého duchovního života. Ten se podařilo obnovit v roce 1946 P. Strakovi.

Tradici kájovské říjnové pouti se nepodařilo zničit ani komunistickému režimu, jenom přibylo více atrakcí a pout' získala jiný význam⁴¹.

⁴⁰ HOTOVÁ, R., Poutě v Kájově - vzpomínky, Kájov: 1994.

⁴¹ HOTOVÁ, R., Poutě v Kájově - vzpomínky, Kájov: 1994.

Závěr

Mariánské poutní místo Kájov má dlouhou a bohatou tradici, která sahá až do středověku. V čele jeho kulturního života se vystřídalo mnoho duchovních vůdců, jejichž působení zanechalo v Kájově stopy, i když život a práci těchto osobností provázely těžkosti nejen ze strany vrchnosti v minulých dobách nebo vlivem obyvatel tohoto magického místa, ale také působením režimů, které nepřály rozvoji kultury a duchovního života obce. Tvář kulturního vývoje poutního místa také poznamenala skladba obyvatel, která se neustále měnila vlivem historických událostí.

Právě období nacismu a komunismu mělo za následek utlumení duchovního života v Kájově, jehož důležitou součástí byly poutě. Perzekuce ze strany těchto dvou režimů vůči duchovním a věřícím, kteří v Kájově žili a působili, přinesly úpadek nejen ve smyslu kulturním a duchovní, ale i materiálním. Budovy i samotný kostel zchátraly a písemné dokumenty byly z velké části zničeny. Cenné informace a notové materiály byly zničeny a pro další generace nenávratně ztraceny. Na kájovské faře se nachází pouze zlomek notového archivu. Jedním ze zásadních pramenů, které se týkají duchovního a kulturního života poutního místa, jsou vzpomínky dosud žijících pamětníků. Za zajímavé lze považovat, že výpovědi těchto svědků se v mnoha případech neshodují s informacemi získanými z oficiálních dokumentů, které se dochovaly. Konec druhé světové války znamenal pro Kájov přerušování tradic poutního místa. Původní obyvatelé byli odsunuti a obec byla osídlena lidmi z různých koutů republiky. Tradice zachovávalo pouze několik starousedlíků. Přesto tradice poutí nebyla docela zničena, i když získala jiný význam.

V současnosti dochází k oživení kulturních a duchovních hodnot. Zásahu nese řeholní řád Milosrdných sester řádu svatého Vincenta z Pauly. Jejich mise, kterou v Kájově vykonávají, vzkřísila život v okolí kájovského kostela. Za finančního přispění německých rodáků bylo započato s opravami kostela a fary,

kteřou lze nyní spatřit v dřívějším lesku. Sestry dříve zajišťovaly charitativní a pečovatelskou službu u osamělých občanů, seniorů a bezdomovců. Tuto činnost dnes již vykonávají zřídka, protože zde žijí již dvanáct let a ubývají jim síly. Přesto stále pořádají kulturní akce pro děti i občany z Kájova. Často do Kájova přijíždí mnoho návštěvníků z Německa. Minimálně jednou do roka v době konání kájovské pouti se setkávají původní a nynější obyvatelé Kájova při společné českoněmecké mši. Díky patronátu milosrdných sester byl v roce 2003 v Kájově založen smíšený pěvecký sbor. Tento sbor již sedm let působí jako doprovodné těleso při liturgických obřadech především v Kájově, ale i v blízkém okolí. Vznik tohoto sboru byl po letech prvním impulzem pro oživení kulturního života tohoto místa. Věřím, že i v dalších letech přijdou další generace, které budou kulturní a duchovní život v Kájově udržovat.

Resumé

Předkládaná práce je pokusem zmapovat historii vzniku poutního místa Kájov. Práce vychází ze studia oficiálních pramenů, které se zachovaly a ze svědeckých výpovědí dosud žijících pamětníků. Mezi posuzovaná východiska patří historie kulturního a duchovního režimu v Kájově a události, které ovlivňovaly život poutního místa. Postupem času se změnila sociodemografická struktura obyvatelstva a politické režimy, které měly za následek perzekuování duchovních vůdců v Kájově.

Práce sleduje působení duchovních tradic poutního místa, působení duchovních vůdců a jejich vliv na hudební a kulturní život obyvatel Kájova od prvních písemných zmínek až po současnost.

Cílem mé práce je nejen zmapovat historii hudebního života poutního místa Kájov, ale i pokus utřídit zbytky kájovského hudebního archivu.

Resumé

The proposed thesis is an attempt to map the history of the beginnings and the life story of the pilgrimage locality of Kájov. The thesis is based on a research of preserved official documents and on testimonies of surviving eye witnesses. Among the termini a quo counts the history of the cultural and spiritual regime in Kájov and some of the events which influenced the functioning of the pilgrimage locality. In the course of time the socio-demographic structure of the inhabitants was changing along with political regimes which were responsible for persecutions of the spiritual leaders in Kájov.

The thesis traces the impact of the spiritual tradition of a pilgrimage location and the influence of spiritual leaders in the musical and cultural life of the inhabitants of Kájov from the first written accounts until today.

My objective is not only mapping of the history of the musical activities at the pilgrimage location of Kájov, but also an attempt to organize the remains of the Kájov music archives.

12 Seznam literatury a pramenů

Knižní zdroje

BRANIŠ, J.,: **Obrazy z dějin jihočeského umění**. Praha, 1900.

HEJNIC, J., **Škola v Kájově v 17. a 18. století**, Jihočeský historický sborník 51, 1982.

KRATOCHVÍL A. F., **Neztrácejte naději**. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 1995.

MAREŠ, F., SEDLÁČEK, J., : **Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Krumlovském**. Svazek první : Okolí Krumlova, Praha 1918.

PAVELEC, P., **Poutní místo Kájov**. České Budějovice: 2005.

PROKOPOVÁ, Z., **Každodenní život poutního místa Kájov v letech 1656 – 1725**, 1998.

RADA, K., **Poutní místo Kájov**. Kájov 1918.

Prameny

Archiv Biskupství českobudějovického, **Kněžská matrika II**. s. 340

Archiv Biskupství českobudějovického, **Osobní složka P. Jana Zborovského**

Státní okresní archiv Český Krumlov, **Kronika obce Kladné**, díl první., 1918 – 1971

Laskavé sdělení Mons. Václava Kulhánka, kancléře biskupství a kanovníka katedrální kapituly

Státní okresní archiv, Český Krumlov. *Kopie inventáře*, farní úřady. s. 77 a 78

Straka, J., **Dějiny kájovské školy**. Kájov: 1961

Straka, J., **Poutní místo Panny Marie v Kájově**. Kájov: Farní knihovna

Straka, J. V., **Výňatky ze spisu dp. Václava Pergnera O. Cist. Faráře v Kájově kolem 1700**. Kájov: farní knihovna 1961 (strojopis)

Ungar, A., **Legendy o Kájově**. Kájov : Farní knihovna, 1661 – 1695

Internetové zdroje

Kostel nanebevzetí Panny Marie. *Kájovský rozcestník*. [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu:< www.kajov.cz>.

Kájov: poutní místo opředené legendami. *Týden*. [online] . [2009-03-23] . [cit.2011-03-15]. Dostupné na internetu: <http://www.tyden.cz/rubriky/cestovani/okno-do-ceska/kajov-poutni-misto-opredene-legendami_110715.html>.

Pouti a poutní místa regionu. *Církevní dějiny*. [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu: <http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_poutmi.xml>

Poutní kostel Kájov. *Historie města a regionu* . [online] . [cit.2011-02-10]. Dostupné na internetu: <http://www.ckrumlov.info/docs/cz/region_histor_koskaj.xml >.

Základní škola: Historie. *Základní a mateřská škola Kájov*. [online] . [cit.2011-03-15]. Dostupné na internetu: < <http://www.zskajov.cz/zs.htm>>.

13 Seznam příloh

13.1 Obrázkové přílohy

Příloha č. 1 Fotografie Kájova

Příloha č. 2 Panna Maria Kájovská

Příloha č. 3 Fara v Kájově

Příloha č. 4 Milosrdná sestra řádu sv. Vincenta z Pauly, sestra Marie
Raphaela

Příloha č. 6 P. Josef Mathuni

Příloha č. 7 P. Jan Zborovský

Příloha č. 8 Součást sbírky z muzea P. Jan Zborovského

Příloha č. 9 Sbor Musica Divina z Kájova

13.2 Textové přílohy

Příloha č. 5 Dopisy P. Jana Václava Straky

Příloha č. 10 Soupis kájovského notového archivu

Příloha č. 1 Fotografie Kájova

Příloha č. 2 Panna Maria Kájovská

Příloha č. 3 Fara v Kájově

Příloha č. 4 Sestra Raphaela z řádu milosrdných sester sv. Vincenta z Pauly z Mnichova

Příloha č. 5 Dopisy P. Jana Václava Straky

faru nájemníků. Tvrzů, Švéda a na pavlači v těch třech pokojích Mugrauerů. Toť víte, jak to tam vypadá.

(...) Nyní se připravujeme na vánoce. Z kladenského Rovna jsme už přivezli stromky a tak tento týden je pro mne perná práce. Stavět stromky a jesličky zde, na Slavkově a v Hořicích... Váš P. Jan OMI

Nedatovaný dopis (asi z roku 1961)

(...) v sobotu si to mnozí poutníci spletli, a tak jsem měl večer plný kostel. Byl jsem na vše sám, zpovídal jsem sám skoro tři hodiny, o půl deváté jsem měl mši svatou a kázání o sv. růženci, litanie, růženc, požehnání. To jsem moji nohu pořádně protřeňoval. Pak jsme zatopili v kapli noviciátní, přenesl jsem tam Nejsvětější svátost a celou noc tam poutníci zpívali. V neděli ráno jsem měl opět spoustu poutníků. A to je hlavní pouť až tento týden 13. a 14. Těším se na ni...

Nedatovaný dopis (asi z roku 1962)

(...) u nás letos budou velikonoce velice smutné, žádné obřady na Zelený čtvrtek, pátek i sobotu, já nemohu a chvalšinský pán nemůže být na dvou místech. Jen v neděli přijede na nedělní bohoslužby.

S velkou radostí Vám zvěstuji, že už zase „chodím“ ne po jedné, ale po dvou, spíše po čtyřech, protože ty berle musím považovat těž jako „nohy“. Zítra tomu bude 14 dní, co jsem dostal protězu. Těžil jsem se tolik na ni, ale je to hrozně těžké, váží 3,20 kg. Ten ubohý pahýl má co dělat, aby ji utáhl. Je to velmi bolestivé, zvláště hodně tlačí ta protěza na tu přeříznutou kost. Ale nedá se nic dělat, musím trucovat. Chodím po zahradě, rýpal jsem skleník a pařeňšitě, aby mohla kuchařinka něco zasít. Včera jsem poprvé odhodil berle a chodím s hůlčičkou. Přesl jsem celou za-

126

hradu, ba i na poli jsem byl, kde nám Johann Klampfl ze Slavkova zasel ječmen a zvlácel pole.

(...) Hlavní věc, že mohu se již pohybovat, abych mohl zabrat naplno. Už se těším, až zase sednu do auta a pojedu směr Hořice a Slavkov...

Nedatovaný dopis z Hluboké (asi z roku 1963)

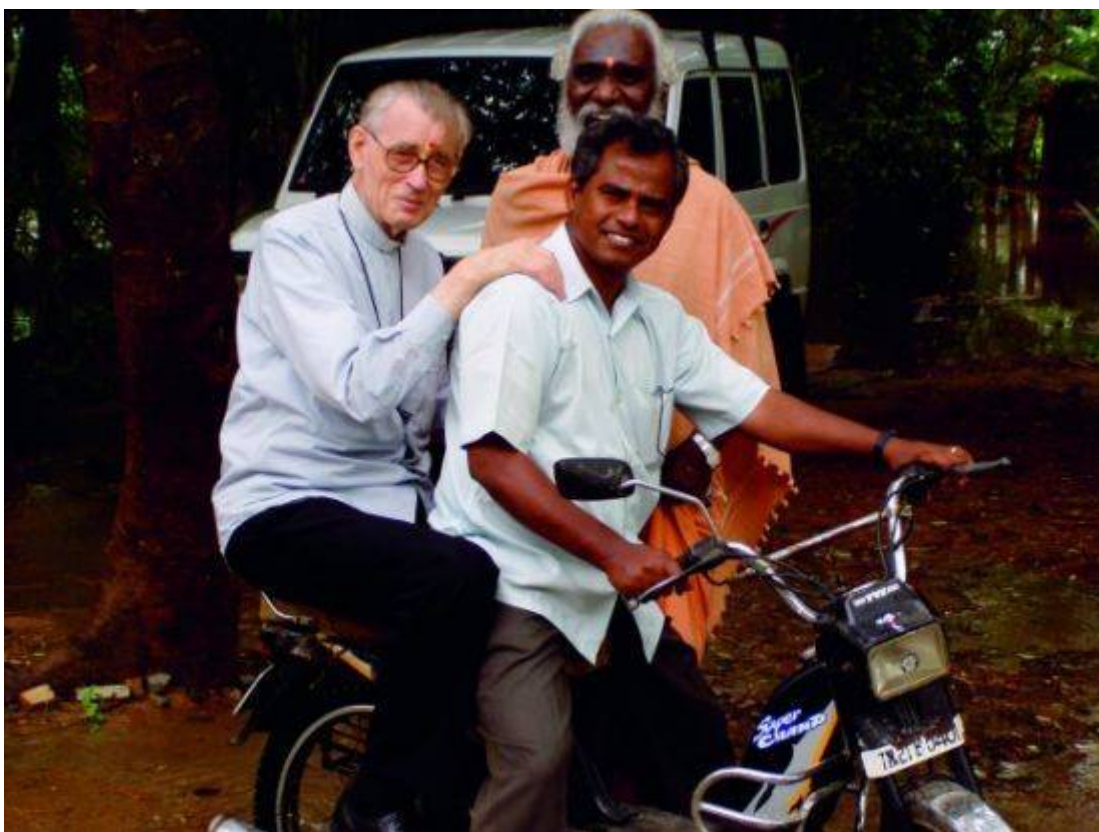
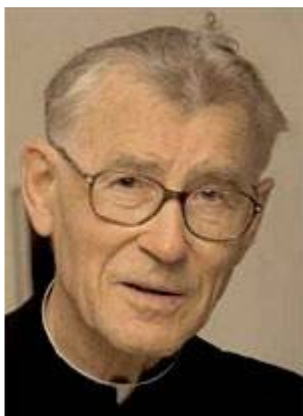
(...) Trochu jsme si už zvykli zde na Hluboké. Mám zde hodně práce, někdy je to až trochu moc na mě, nyní jen s jednou nohou. (...) Kdybyste viděl ten kolotoč v neděli! Ráno musím brzy ven, zde lidé rádi chodí ke sv. svátostem, normálně ve všední den mám až 15 sv. přijímání, v neděli dvojnásobně až trojnásobně. Dlouho zpovídám. O půl deváté jest slavná mše sv., hraje mi zde krásně bývalý ředitel gymnasia, nyní v důchodu a pěvecký sbor (...) kázání přes rozhlas. Po mši sv. křtiny. A již na mne čekalo auto venku z Kostelce, kde jsem měl opět mši svatou a kázání. Ve dvě hodiny jsem přijel zpět. Hodinu jsem si mohl odpočinout, připravit jinou promluvu na májovou pobožnost a ve 3 hodiny přijelo pro mne auto z Purkarce. Křtiny přede mší svatou, pak mši sv. a kázání. Sotva jsem ukončil, rychle mne vezli těch 24 km zpět, abych o 6. hod. mohl opět zde jít k oltáři k večerní mši sv. s promluvou májovou, zpívané litanie, nověna k Duchu sv. a sv. požehnání. Rád jsem večer shodil protězu, ani televize už mne nebaví. Mám zde práce dost, ale je to opravdová práce kněžská a útěcha v tom, že kostely mám plné lidí a lidé ctí kněze a dychtí po slovu Božím.

Ve všední den jsem stále ve školách, nyní připravuji děti k 1. sv. přijímání. Kuchařinka je tu spokojena, stále trochu marodí, ale nemá tolik práce a úklidu (...) pan Kropáč zde našel místo kostelníka, i on se smířil s tím, že už nemá své kozičky. Nejvíce je mi líto Kájova (...)

30. 7. 1964 (...jednu nohu dřevěnou, druhou silonovou, (obě nestojí za nic). Moc běhat nemohu, tak jezdím autem.

127

Příloha č. 6 P. Josef Mathuni

Příloha č. 7 P. Jan Zborovský

Příloha č. 8 Součást sbírky z muzea P. Jana Zborovského

Příloha č. 9 Sbor Musica Divina z Kájova

Příloha č. 10 Soupis kájovského notového archivu

Autor	Název	Číslo opusu	Poznámka
Leopold Hainße	Musik und Harminielehre		Rok vydání 1899
Zalány Aladár	Az Orgonajátek Művészete		Rok vydání 1955
Jahann Kubiček	Der Schullehrer am Lande als Organist und Regens-Chori		Rok vydání 1872
Hermann Heberlein	Schule für cello	OP. 7	Dvoudílné
Robert Kietzer	Schule zum Selbstunterricht für f-oder Es Tuba oder Helikon	OP. 84	Dvoudílné
J. Concone	50 Lesons de Chabt	OP. 9	Edition Peters
Robert Führer	Gesang-schule		Rukopis z roku 1861
A. Ptáček (sebral)	Vánoční Perličky pro dětské hlasy s průvodem varhan		Rok vydání 1807
Zdeněk Blažek	Zpěvy o mamince	OP. 11	Rok vydání 1938 (dvoudílná)
J. Süttler	Requiem	OP. 92	8. 9. 1950
A. Ptáček – (sebral)	Pět ukolébavek malému Ježíškovi		Rok vydání 1897
Bohumil Kašpar	Pašije české na Květnou neděli a Velký pátek		Dle pašijí Václava Karla Holana Rovenského (vydaných roku 1690 u Jiřího Labouma v Praze)
P. Josef Windrich	Sakraments – Segen – Herz Jesu – lieder		Rukopis
Jan Hlucháň	Pohřební písně pro čtyři hlasy		Praha Rok vydání 1929
Jaromír Urbanec	Otče náš!		Rok vydání 1941 (2. vydání)
Josef Pícha	Zdravas – Ave.		Rok vydání 1917
V. Dvořák	Ave Maria (pro sólové hlasy a varhany)		Rok vydání 1916
Josef B. Foerster	Dva žalmy	OP. 125/a	Rok vydání 1944
Josef A. Bergmann a Ferdinand Drůbek	Průvod varhan ku „Výboru písní kostelních“ pro školní mládež		2. sešit 9. vydání
František	Osm Motett k Božímu tělu		

Podlešák	a jiným slavnostem eucharistickým pro smíšený sbor bez průvodu		
A. Hřímaly	Lauda Sion offertorium		Proprieta edition
I. Reimann	Litaniae Lauretanae pro sbor s průvodem varhan		
Joanne Nepomuceno skraup	Te Deum (Musica sacra pro populo.)		Rok vydání 1854
Josef Beran	Promlouvaje o Golgotě (biblická píseň pro střední hlas a doprovod klavíru, neb varhan)		
V. J. Novotný	Královně nebes. Pět dvojzpěvů pro soprán a alt s průvodem varhan		Rok vydání 1923
Oswald Joos	Litaniae Ss. Nominis Jesu	OP. 18	
Carl Santner	Litaniae Lauretanae für Sopran, Alt und Bass mit Orgelbegleitung		
P. Simone Seharsch	Tota pulchra es (Motetta in solemnitate immaculatae Virginis Marie)		
Josef C. Drahovský	Pange Lingua	OP. 24	
Zdeněk Blažek	Žalm 23		
Moritz Moszkowski	Johanna's Hirtenleben	OP. 19	
Josef Müller	Hlas varhan čili kniha obsahující harmonizované nápěvy duchovních zpěvů		Rok vydání 1864 v Praze Dvoudílné
Hans Benda und Franz Wohlfahrt	105 Etuden (pro Housle)	OP. 45	Rok vydání 1910
J. W. Harmston	Composihonen für das Pianoforte	OP. 41 – 161	Rok vydání 1804
W. Schwarz	„Kamienst“ Tonstück für Clavier	OP. 17	Rok vydání 1889
Sigfried Karg-Elert	Die erslen Grundleganden Studie nim Harmonienspiel	OP. 93	Rok vydání 1913 Dvoudílná: teoretická a praktická
William Sterndale Bennett	Preludiem und Studien für Pianoforte	OP. 33	Componirt zum gebracht am „Queen's College London“
W. Schwarz	Klavier – Schule in 2 Bänden	OP. 1 – 40	

Carl Czerny	Schule der Geläufigkeit (14 etud pro klavír)	OP.299	Edition Peters
Josef Proksch	Klavier – schule		Rok vydání 1894 v Praze
Hans Schmidt	Schriften über Music, Clavier – Unterrichts – und Vortrags – Šerme, stufen waise geordnet.	OP. 9, 10, 11, 13, 18, 19, 30, 38	
Bedřich Dobrodínský	Svatební pochod pro klavír nebo varhany		Rok vydání 1947
Jiří Fiala	Lásko, Bože láska pro varhany nebo harmonium a housle ad libitum		Rok vydání 1947
Sigfrid Karg-Elert	20 Leichtere Etüden für Harmonium	OP. 95	Vydáno 20. 3. 1911
Joseph Proksch	Elementari Fingerbildung Schule		
Prof. Hoffmeister Trneček	Základní hry Klavírní I.díl		Rok vydání 1905
Jan Bušek	Stručná nauka o hudbě se zvláštním zřetelem na ústavy hudební		Rok vydání 1922 3. vydání
Ernst Stapf	Practical Guide to Harmonium- Playing or American Organ (Harmonium-schulle, Harmonium School		Rok vydání 1897
August Reihart	Am Harmonium	OP. 21	Úprava chorálových nápěvů
Franz Behr	Album im leichten Stile	OP.503	Edition Steingräber No. 152
Michaelis=Pache	Harmonium= Schule		Rok vydání 1870 v Čechách
Louis Koulet	Praktische Klavierschule	OP. 300	Vydáno v Praze
Arr. Joannes Nep. Škraup	Manuale pro Sacris functionibus, quae per anni ecclesiastici decurum cum cantu celebrantur		Rok vydání 1858 v Praze
C.Filitz, O. Fischer und F. A. L. Jakob	Orgelklänge		
Franz Keller	Pastoralpräludium, Praeludien, Präludien bei		Rukopis 3.2.1866

	Seelenmessen		
A. G. Ritter	Praktische Orgelschule (2.díl)	OP 24	
G. Kugler	Neue Klavierschule		Rok vydání 1922
Wilhelm Plhak	Orgelbuch		-německý zpěvník
Dr. W. Volckmar	Taschenbuch für Orgelspieler	OP 334	
August Zangl	10 Offertorien (Orgel – und Directionsstimme)	OP127	
Carl Aug. Leitner	Offertorien I., II., und III.(pro adventní neděle, 1. neděle po velikonocích, 2. neděle po velikonocích a pro mezidobí)		
Max Reger	Zwölf Stücke für die Orgel	OP59	Edition Peters (část Benedictus)
Hermann Keller	Die Kunst des Orgelspiels		Edition Peters Rok vydání 1941 (2 hud.)
Ignaz Reinmann	43 Offertorien		
Robert Führer	Der Land – Organist (2 díly)	OP 207	
Max Reger	Zwölf Stücke für die Orgel	OP 63	-část Monologe(2hud.)
F. Nekes	Kiriale	OP46	Rok vydání 1912
Julius Polzer	Hymnus zum Matutinum in Nativitate Domini nostri Jesu Christi	OP 29	
Désiré d'Antalfy	Trois chants pour Orgue	OP 10	Rok vydání 1909
Adolf Schwalb	Neues Orgelbuch		Rok vydání 1932 -úprava chorálů, žalmů a mešních písní z roku 1846
Emil Axman	Ecce, Sacerdos Magnus		Napsal 1935 Rok vydání 1941 (1 partitura, 2party)
Dr. W. Volckmar	Orgel – Album (3 díly)		-sbírka, nekompletní
Dr. C. H. Rinck	Vor – und Nachspiele	OP 129	
Dr. W. Volckmar	92 leichte und kurze Nachspiele für die Orgel	OP 410	2 hud.
L. Gepert	5 Offertorien		pouze party, partitura chybí
Jan Zborovský	Mše pro smíšený sbor a		Psáno 29.9.1943 o ½

	varhany		4hod odpoledne v den Sv. Michaela Archanděla („prší a je zima“)
Jan Zborovský	Missa Budwicensis		-není kompletní
Jan Zborovský	Májová píseň pro sólo, mužský sbor, zvony a housle a varhany		21.5.1944, Partitura
Jan Zborovský	Česká zádušní mše pro smíšený sbor, housle a violoncello		19.1.1946, Partitura
Jan Zborovský	České libreta I. Zdravas Královo		20.1. a 21.1. 1946
Jan Zborovský	Na slova J. V. Sládka I. Když slzy II. Daleká cesta III. Na hory		22.1. – 24. 1. 1946
Jan Zborovský	Bože věčný		26. 1. 1946
Jan Zborovský	Pět písní pro sbor, sólový soprán, baryton nebo alt, bas a orchestr na slova Jana Vránka		Složeno 1947, instrumentováno 1948, ČB- 1948 – provedeno (skládal od 1918 do 1948)
Jan Zborovský	Missa septem dolorum -pro sólo, smíšený sbor a varhany		20.8.1950 ČB Partitura